

'n Toevallige vondst. (Groote Hoefijzerneus)

„'n Botanist hangt, wat betreft z'n vondsten, — niet zelden van toevalligheden af.”

Aldus Dr. de Wever in ditzelfde nummer van 't Maandblad.

Ik zou den Dokter willen nazeggen: „ieder, die zich op 't gebied van welke wetenschap óók beweegt, hangt, wat betreft de vondsten op dat zijn gebied, van toevalligheden af”.

'n Frappant bewijs van deze mijne stelling is, wat 'k kortelings geleden ondervonden heb, in zake de groote Hoefijzerneus.

De groote hoefijzerneus is 'n vleermuis, die, volgens de meeste leerboeken, in Zuid-Limburg heelmaal niet zeldzaam zou zijn. In leerboeken, waarin gehandeld wordt over onze Limburgsche fauna en flora, heb 'k al sinds lange maar 'n zeer matig vertrouwen.

Deze leerboeken toch zijn haast allemaal geschreven door menschen, die uit eigen aanschouwing bijna niets van Limburgsche planten en dieren weten.

Hunne auteurs hebben er zich tevreden mee-gesteld, netjes en slaafs te copieeren, wat reeds vroeger andere botanische en zoölogische „corypheeën” hadden goedgevonden over Limburg te schrijven.

En hoe of deze „corypheeën” aan hunne „Limburgsche gegevens” kwamen, mag de Hemel weten.

In elk geval zijn hunne „Limburgsche gegevens” haast altijd totaal onbetrouwbaar.

Zoo staat er, 'k heb dat boven al gezegd, in de leerboeken, dat de groote hoefijzerneus in Limburg 'n gewone verschijning moeten heeten. Dit is gansch en al bezijden de waarheid.

'n Gewone verschijning in Limburg, althans in Zuid-Limburg, is wel de kleine hoefijzerneus. Haar groote zus echter mag men gerust tot de zeldzaamheden rekenen.

Pater H. Schmitz S.J., die ijverig naar vleermuizen gezocht heeft, vond één enkel exemplaar.

Ik zelf had 't geluk twee dezer beestjes aan te treffen. Ja, ja, zeldzaam is de groote hoefijzerneus zeer zeker!

Coprinus comatus, toekomstplannen en een vreemde kastanje.

Wanneer je het juist erg druk hebt met allerlei bijkomende zaken buiten je ambtsbezigheden, en 't wondermoede herfstweer je bovendien als met magnetische krachten naar bosch en beemd trekt, komt er natuurlijk altijd nog iets meer bij, dat beslag legt op je laatste vrije minuten. Zoo ging het mij ook weer een paar dagen geleden; onder een pak periodieken, kranten met oorlogsnieuws en bollencatalogi een brief van onzen voortreffelijken voorzitter: „hebt je niet een bijdrage voor 't Maandblad? Wel ja, trek maar aan 't touwtje! Met plezier een bijdrage, maar..... waarover? componeer maar een symphonie als je geen motieven kunt vinden!

Van desperatie liep ik den tuin in: daar zou wel iets te vinden zijn. Op de forsche struiken der Amerikaansche asters krioelt het van wilde en tamme bijen, zweefvliegen en ander goedje. Zou dat misschien iets opleveren? Ja, maar 't is zoo'n toer al dat wriemelende flikkerende en flonkerende gedoe te determineren! Dus dan maar iets anders gezocht. Op de rotsen aan den voet van den klimop tegen den Oostmuur zit Mallemijn en wil absoluut een jonge musch hebben, die tusschen de ranken scharrelt. Ik gooi haar mijn stok achterop. Mallemijn af

En toch... waarschijnlijk weer niet zóó zeldzaam als Pater Schmitz en ik, afgaande op onze vondsten, tot nu toe gedaht hadden.

Want eenigen tijd geleden heb ik 'n groote hoefijzerneus gevonden op 'n plaats waar 'k ze heelmaal niet verwacht had.

Tijdens 'n bezoek aan 't Natuurhistorisch Museum der P. P. Benedictijnen te Merkelbeek werden mij o.a. verschillende flesschen getoond, waarin zich „op alcohol” vleermuizen bevonden.

De beestjes waren nog niet gedetermineerd.

Dát zou ik doen.

En warempel... daar krijg 'k me tussehen die flesschen er ééne in handen met 'n goed geconserveerde groote hoefijzerneus!

't Diertje was, volgens m'n vriendelijken Pater-eieroue, enkele jaren geleden, door hem zelf gevangen in den toren van 't oude Merkelbeeker kerkje.

Daarin had hij, zoo vertelde hij, nog zoo'n zelfde exemplaar gevangen, waarvan hij jammer genoeg niet meer wist, waar of 't gebleven was.

Voor 'n betere kennis onzer Limburgsche fauna achtte ik deze, m'n toevallige vondst, belangrijk genoeg om er in ons Maandblad gewag van te maken.

JOS. CREMERS.

De Bottelroos — *Rosa pomifera* te Sittard.

In zijne lijst van wildgroeijende planten (Jaarboek 1915, p. 56), zegt Dr. de Wever van *Rosa pomifera*, dat ze in Z.-Limburg alleen aangeplant zou voorkomen.

Deze prachtige rozensoort met haar grijsgroene bladeren en enorme, stekelig behaarde vruchten komt echter nabij Sittard op het plateau van den Kolleberg op verschillende plaatsen ver van tuinen en menschelijke woningen voor, zoodat opzettelijke aanplanting niet waarschijnlijk is. Het grootste exemplaar, dat ik ken, groeit op een plaats langs de westelijke helling, waar de lösslaag ontbreekt en de flora een heideachtig karakter heeft. Andere strui-

met 'n nijldigen snauw. Ik raap mijn stok weer op, maar drommels, wát zijn dat voor witte trommelstokjes die midden op 't pad tusschen de zwarte koolasch opkomen? *Coprinus comatus*, anders niets. Nu is 't een feit, dat in mijn drogen tuin nooit zwammen opkomen behalve de gebruikelijke *marasmius* paddenstoeltjes in de gazons. Hoe zou *coprinus* daar verzeild zijn en dan nog wel in de droge koolasch met een ondergrond van taaien leem? Ik weet het niet, doch vermoed dat de sporen door den wind zijn aangevoerd uit een weiland op een driehonderd meter afstands, dat vol *coprinus* staat. Maar kan de wind die vochtige, slijmerige sporen zoo verspreiden? Of hebben de vogels er bij geholpen of wel de veldmuizen? Ik weet het niet.

Maar die *comprinus* bracht me op een nieuwe gedachte. Er is op 't oogenblik een schat van paddenstoelen in de vochtige boschjes. Allerlei soorten en kleuren zijn tegenwoordigd, te veel om hier te vermelden. En 't is doodjammer dat al dat moois zoo verborgen staat. Daarom: laat ons Genootschap een schitterende tentoonstelling organiseren van Paddenstoelen! Ik weet dat dit een lang gekoesterde wensch is van onzen Voorzitter. Dit jaar is het niet mogelijk: er moet eerst een degelijke voorbereiding plaats hebben. Laten wij het dus doen in 't volgende najaar en reeds in het a.s. voorjaar ons plan de campagne ontwerpen. We hebben al twee

ken staan langs de veldwegen tussehen St. Rosakapel, Leijenbroek en Watersliede.

Waarschijnlijk hebben vogels het zaad overgebracht. De plant werd aan Dr. de Wever vertoond en door hem gedetermineerd.

H. SCHMITZ, S. J.

Van 'n oude Vogel-collecte.

Christiaan Quix (geb. te Hoensbroek L., 1773, en overleden te Aken, 1844) is 'n zeer bekende persoonlijkheid als historicus.

Hij heeft vooral naam gemaakt, door wat hij publiceerde over de geschiedenis der stad Aken.

Ook als schrijver van enkele natuurhistorische boekjes vindt men zoo nu en dan z'n naam nog wel eens vermeld in Antiquarische boekenlijsten.

Wat minder bekend mag heeten is 't feit, dat Christiaan Quix 'n zeer kundige préparateur van vogels is geweest. Als dusdanig had hij 'n uitgebreide collectie, die hij verkocht heeft aan Roldue.

Volgens Dr. C. Wacker „Leben und Werke des Aachener Geschichtsschreibers Christian Quix“, Aachen 1891, zou de verzameling van hieruit in 1837 naar 't Belgische Redemptoristenklooster van St. Truijen verhuisd zijn (??)

Kan een onzer lezers ons hieromtrent nader inlichten?

Of zou 't ook kunnen, dat Dr. Wacker zich vergist?

Is de vogelverzameling van Christiaan Quix mischien naar St. Truijen gegaan, toen het Seminarie van 't Bisdóm Luik werd overgeplaatst van Roldue naar St. Truijen?...

Zoo ja, dan zal de collectie wel in 1843 Roldue verlaten hebben.

JOS. CREMERS.

Juglans regia L. racemosa Duh. (Troswalnoot).

Evenals onze gewone Eik, Beuk, Berk enz. is ook de Walnoot een zeer veelvormige boomsoort, zelfs als we afzien van de Aziatische variëteiten, die volgens Dode's jongste onderzoekingen tot aparte soorten verheven worden.

voortreffelijk geslaagde tentoonstellingen achter den rug en laten wij daarom nu eens onze krachten wijden aan een Paddenstoelententoonstelling.

Wie van de leden helpt er aan mede? Gaarne ontvang ik daarvoor opgave, liefst een lange reeks van namen, want vele handen maken het werk licht! En dan zullen wij ze laten verschijnen, die zwammen uit de bosschen, weiden, duinen en ravijnen in al hun kleurenpracht en fraaie vormen, al die bonte russula's, die forsehe boleten en elegante weidezammetjes. En zooveel mogelijk in hun natuurlijke omgeving!

Het blijft dus afgesproken, niet waar? Volgend jaar October de tentoonstelling. Wie helpen er mee?

* * *

En nu die kastanje. 't Begon met een trein die een half uur te laat vertrok naar Kerkrade, waar we een verhoor moesten afnemen. En met dat verhoor ging het ook niet te best: Bewerk maar eens een half zieken, dooven, ouden mijnwerker met 27 ingewikkelde vraagpunten! 't Eind was, dat wij de comparitie maar staakten en dat de trein, waarmee we terugmoesten, weg was. Dan maar wandelen; magnifiek hefstweer! Van Vink naar Chèvremont en toen op Staatsmijn Wilhelmina af.

Vooreerst kan haar blad, dat in zijn gewonen vorm al heel sierlijk is, zeer varieeren. De zijblaadjes kunnen heel diep ingesneden zijn (laeniata) of onregelmatig bochtig gelobd (heterophylla) of wel er is alleen één heel groot regelmatig eindblad met of zonder een paar kleine zijblaadjes aan een korten steel (monophylla).

Van de variaties voor de groeiwijze kweekt men een vorm met hangende takken (pendula).

Voor al talrijk zijn de variaties voor de vrucht.

Normaal begint de Okkernoot eerst op 6—10-jarigen leeftijd vruchten te dragen; een var. die reeds na 3—4 jaar noten oplevert, groeit langzaam en heestervormig, (fertilis = fruticosa = frutescens = praeparturiens). Ze draagt overvloedig en is zaadvast.

Wat de vrucht zelf betreft is deze zoo variabel in grootte, vorm en dikte der buitenste en binnenste schaal, in vorm, smaak en oliegehalte der pit, dat 't te ver zou voeren hier al deze variëteiten op te noemen.

De binnenste schaal kan zoo dun zijn, dat hier en daar de pit bloot komt. Toch behouden deze noten bij 't bewaren evenlang en evengoed smaak. Ze zijn een aardige versnapering voor de meezen (noyer à mėsange).

Een vorm met buitengewoon dikke en harde binnenste schaal (angulosa) levert 't mooiste en beste notenhout.

Vrij veel vindt men nog de Kleinvruchtige Walnoot (microearpa) met noten van hoogstens 2 c.M., maar zeer smakelijke pit.

't Grootst aantal notebomen in ons gewest heeft vruchten van ± 4.3 c.M., maar ook hier bestaat er een haast onafzienbare reeks van ondervormen met kleiner of grooter, harder of weeker noten.

Zeer zelden ziet men de Roodsehillige (rubra), met rose schil om de pit, en de Spitsvruchtige W. (oblonga) met smalle, smakelijke noten met zeer langen top.

De Grootvruchtige W. (macroearpa, maxima) wordt hier en daar nog wel gekweekt als „Kranennoot“. De boom is in alle deelen iets forseher, de noot kan tot 8 c.M. lang worden op 6 breed, maar er bestaan alweer vele ondervormen, als boven; de pit vult den steenkern niet geheel op en is flauwer van smaak.

Als baken de Kolenberg, precies een scherp gepunte, scheef gezakte pyramide.

Dwars door stoppelvelden, over omgeploëde landerijen, langs tal van bordjes met art. 461 Stwb. en over een hek bereiken wij nieuw Ehrenstein, dat als een droombeeld lag in den doodstillen tuin vol oude dahlia's en struiken en boomen in wondere herfsttinten. En tegenover het eenzame huis aan de andere zijde van den kleinen vijver stond een zware boom en 't gras daaronder was bezaaid met aardappelen, neen, noten zei een ander. Waren 't noten of kastanjes die groote grauwege vruchten met knobbeljes als rudimentaire stekels? We braken de dikke schilhuls open: 't waren kastanjes! Maar welke? Niemand van ons kende ze. Geen nood. Eenige exemplaren meegenomen en 's avonds een als monster zomder waarde gezonden naar den redder uit den nood, Dr. de Wever te Nuth. En 't antwoord kwam dra: 't waren vruchten van aesculus Pavia, aesc. flava of een hunner bastaarden oersling; de bloemen moesten beslissen! Maar met dat al dreigt m'n bijdrage zulke dimensies aan te nemen, dat ik van de redactie 't verwijt krijg dat ik te veel kostbaar papier in beslag neem en van onze lezers dat ik hun geduld al te veel op de proef stel. Dus daarom voor heden basta!

Heerlen-Welten, Oct. '16.

D. F.